

Tiltakskort om seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og kjønnskarakteristika

Tiltakskortet forteller hvordan du skal følge opp personer som kan ha særskilte behov på grunn av sin seksuelle orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og/eller kjønnskarakteristika.

1 Personer som bryter med normer for kjønn og seksualitet

Lhbt+ er en forkortelse for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner, pluss personer med variasjon i kroppslig kjønnsutvikling eller er interkjønnspersoner, queer-personer og skeive og andre som bryter med normer for kjønn og seksualitet. Lhbt+-begrepet favner betegnelser knyttet til seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og kjønnskarakteristika.

Seksuell orientering handler om hvem vi blir forelsket i, seksuelt tiltrukket av og ønsker å være sammen med.

Kjønnsidentitet er en persons indre opplevelse av å være kvinne, mann, både kvinne og mann eller ingen av delene. De fleste identifiserer seg med det kjønn de ble tildelt ved fødselen, men ikke alle. Opplevd kjønn kan brukes som et synonym til kjønnsidentitet.

Kjønnsuttrykk er måten vi gir oss til kjenne på, for eksempel gjennom klær, som enten kvinne, mann, feminin, maskulin eller utenfor samfunnets tokjønnsnorm.

Kjønnskarakteristika viser til det kroppslige aspektet ved kjønn, det vil si fysiske trekk, kjønnskromosomer, kjønns hormoner og kjønnsorganer.

Å være **cis** innebærer å identifisere seg med kjønn man fikk tildelt ved fødsel.

Skeiv brukes ofte som en samlebetegnelse for alle som bryter med normer for kjønn og seksualitet, eller som et synonym til lhbt+.

Bifile personer blir tiltrukket av eller forelsker seg i mennesker uavhengig av hvilket kjønn den andre har, men ikke alle bifile er like interesserte i alle kjønn.

En homofil mann eller kvinne (lesbiske) tiltrekkes av eller forelsker seg i personer av samme kjønn. Cispersoner og transpersoner kan være homofile. Personer som er heterofile kan ha homoseksuell praksis uten at det får innvirkning på deres seksuelle identitet.

Trans er en samlebetegnelse for et mangfold av kjønnsidentiteter og uttrykk som bryter med samfunnets normer for kjønn. Personer kan definere seg som transpersoner, personer som er født i feil kropp, ikke-binære, kvinne-til-mann og mann-til-kvinne.

Variasjon i kroppslig kjønnsutvikling (interkjønn/intersex) er et paraplybegrep for mange normalvariasjoner i kroppslig kjønnsutvikling, som bryter med medisinske forventninger til hvordan en hankjønns- eller hunkjønnskropp skal være.

Begrepsbruk og skam. Personen kan selv mangle eller ha andre begreper om egen seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller kjønnskarakteristika. Lhbt+-begrepet og innholdsforståelsen kan variere fra person til person. Det er viktig å la personen selv definere hva de er, og hva det innebærer for dem. Se [Lhbt+-ordlista fra Bufdir](#).

Beboere kan komme fra land hvor lhbt+ er kriminalisert, lite akseptert og skambelagt. Asylsøkere som er lhbt+ kan være utsatt for diskriminering, trusler eller vold, for eksempel fra andre beboere på asylmottak eller fra familie eller annet nettverk. Mange ønsker ikke, eller kan ikke, leve åpent på asylmottak og kan ha behov for tilrettelegging.

2 Indikasjoner på at beboeren bryter med normer for kjønn og seksualitet

Det er viktig at beboere som er lhbt+ får riktig oppfølging av asylmottaket og i asylprosedyren.

Det gjelder særlig hvis

- beboeren selv oppgir å bryte med normer for kjønn og seksualitet
- beboerens kjønnsuttrykk bryter med todelingen mellom mann og kvinne
- beboeren blir utsatt for negative reaksjoner på asylmottaket eller av andre grunnet seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og/eller kjønnskarakteristika

3 Hva du skal gjøre hvis det er grunn til å tro at beboeren er lhbt+

3.1 Når skal asylmottaket ha en samtale med beboeren?

Asylmottaket skal bidra til å identifisere personer som har behov for spesiell tilrettelegging i mottak, i asylprosedyren og bistand fra andre instanser grunnet sårbarhet.

Asylmottaket skal gjennomføre en samtale

- etter anmodning fra UDI
- når beboeren selv ber om en samtale om fysisk eller psykisk helse
- når asylmottaket vurderer at beboeren kan ha behov for samtale om psykisk eller fysisk helse på bakgrunn av observasjoner
- når asylmottaket vurderer at beboeren har behov for spesiell tilrettelegging og oppfølging i mottaket

Det er viktig at innkallingen til samtalen blir gitt uten at andre beboere, inkludert familie får vite hva som er temaet for samtalen.

Hvis det ikke er mulig å gjennomføre en samtale skal asylmottaket orientere UDIs regionkontor, slik at de kan vurdere alternativ oppfølging.

3.2 Samtalen

Samtalen skal gjennomføres på et egnet rom, med kvalifisert tolk, og så snart som mulig. Beboeren må føle seg trygg. Gi beboeren muligheten til å velge mellom fremmøtetolkning eller fjerntolkning, som tolking på telefon og skjerm. At tolken opptre profesjonelt, er objektiv og ikke dømmende, er også viktig for at beboeren skal føle seg trygg. UDIs regionkontor kan bistå under samtalen ved behov.

Innled samtalen på en måte som gjør at dere får god kontakt, og beboeren er trygg på deg. Du skal kartlegge om beboeren har behov for akutt hjelp, trenger et tilrettelagt botilbud og asylprosedyre, og du skal gi informasjon om rettigheter og hjelpetilbud.

Begynn med å forklare hvorfor du ønsker en samtale, at både du og tolken har taushetsplikt, og hva det betyr. Informer om at taushetsplikten ikke betyr at du ikke kan videreformidle informasjon til UDI hvis det er nødvendig for å ivareta rettighetene til beboeren. Nevn at behovet for tilrettelegging på asylmottak blir lagt inn i Mot-portalen og at UDI også har taushetsplikt.

Still åpne spørsmål og la beboeren fortelle fritt innenfor avgrensede temaer. Skam og frykt kan gjøre at det er vanskelig å snakke om,

Eksempler på spørsmål du kan stille hvis beboeren ønsker å åpne seg er:

- Føler du selv at du bryter med forventninger til hvordan du skal være mann eller kvinne?
- Hvordan har du det på asylmottaket?
- Føler du deg trygg på asylmottaket?
- Har du behov for å snakke med noen?
- Trenger du helsehjelp?
- Har du behov for tilrettelegging på asylmottaket?

Forklar om lhbt+ hvis det passer naturlig i samtalen, og bruk definisjonene i [punkt 1](#) som et utgangspunkt. Deretter kan du si:

Å bryte med forventninger kan for eksempel være at en mann er forelsket i en annen mann, at en som ser ut som en kvinne egentlig føler seg som en mann, eller at en kvinne forelsker seg i både kvinner og menn. Vi vet at noen kan oppleve å bli utsatt for forskjellsbehandling, trusler eller vold. Kan du kjenne deg igjen i noe av dette?

Hvis beboeren ikke ønsker å snakke om det kan du understreke taushetsplikten og at beboeren alltid er velkommen tilbake til en ny samtale. Gi likevel informasjon om rettigheter og hjelpetilbud.

3.3 Informer om rettigheter og hjelpetilbud

3.3.1 Rettigheter

Lhbt+-personer har rett til å leve åpent som skeive, også på asylmottaket. Det er forbudt å diskriminere lhbt+-personer i Norge, to likekjønnede personer kan gifte seg og en person kan endre juridisk kjønn.

Siden lhbt+-personer kan ha et særlig behov for informasjon om helseoppfølging, bør du forklare kort om helsevesenet og særlig fastlegen, som kan henvise videre til spesialisthelsetjenesten.

Diskriminering, trusler, hatytringer og vold mot lhbt+-personer kan anmeldes til politiet. Beboeren kan kontakte politiet selv eller be noen ansatte om hjelp. Kontaktinformasjon: politiet.no. døgnåpent sentralbord: 02800, nødnummer: 112.

3.3.2 Hjelpetilbud

Her følger informasjon om nasjonal veileder og relevante hjelpetilbud for skeive.

Fastlege

Lhbt+-personer som trenger psykisk eller fysisk helsehjelp kan kontakte fastlege. Hvis beboeren ønsker det, kan du bistå. Legen henviser til distriktpsikiatrisk senter (DPS) hvis det er aktuelt. Barn kan bli henvist til Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP). Helserettlig myndighetsalder er 16 år, så opplysninger om kontakt med helsevesenet skal ikke viderefremmes til de med foreldre- eller omsorgsansvar med mindre ungdommen samtykker til det.

Nasjonal veileder, Helsetjenester til asylsøkere, flyktninger og familiegjenforente

Helsedirektoratets veileder [Helsetjenester til asylsøkere, flyktninger og familiegjenforente](#) som gir mye nyttig informasjon om rettigheter, ansvar, organisering med mer.

Test for seksuelt overførbare infeksjoner

For Lhbt+-personer kan det være ekstra vanskelig å ta kontakt med helsepersonell for å få gjennomført tester for seksuelt overførbare infeksjoner. Flere byer tilbyr [gratis testing](#).

Helseutvalget er et gratis og anonymt helsetilbud for skeive. De har også en drop-in-tjeneste hvor personer kan teste seg anonymt for smittsomme sykdommer. [Helseutvalget.no](#), post@helseutvalget.no, telefon 23 35 72 00

Noen å snakke med

Regnbuetelefonen har som mål å skape gode samtaler med voksne, skeive personer og å motvirke ensomhet. [Regnbuetelefonen.no](#), telefon 94 00 36 29

Ungdomstelefonen er et tilbud på chat, telefon og melding til unge som trenger noen å snakke med om seksualitet, kjønn, identitet, følelser, forelskelse eller sex. [Ungdomstelefonen.no](#), telefon 400 00 777

Skeiv Verden

Skeiv Verden er en nasjonal interesseorganisasjon for lhbt+-personer med minoritetsbakgrunn. Organisasjonen har et stort nettverk av lhbt+-asylsøkere og flyktninger, arrangerer sosiale samlinger og tilbyr veiledning og samtaler på flere språk. [Skeivverden.no](#), post@skeivverden.no, telefon 95 09 32 93

3.4 Vurder behov for akutt oppfølging

Asylmottaket skal sikre at beboere som er i akutt fare får nødvendig hjelp. Spør søkeren om hen trenger hjelp med en gang. Du kan få veiledning fra mottaksoppfølger i UDI.

Akutt bistand kan være å

- ringe politiet
- ringe barnevernstjenesten eller barnevernsvakten, hvis beboeren er mindreårig
- kontakte [lokalt krisesenter](#) når det er behov for en trygg bolig for én voksen og eventuelt medfølgende barn
- bistå beboeren i å få øyeblikkelig helsehjelp
- eskalere saken til mottaksleder eller driftsoperatør
- varsle UDI

3.5 Registrer opplysninger i MOT-portalen og informer UDIs regionkontor

For å gi UDI informasjonen de trenger, skal du registrere opplysninger om voksne og mindreårige som er *nødvendige* for å gi et tilrettelagt botilbud, oppfølging i mottakssystemet og asylprosedyren, i beboerkortet i MOT-portalen [i tråd med gjeldende rutiner](#). Du skal **ikke** sende e-post med denne informasjonen.

UDIs regionkontor skal ha beskjed om dere har gjennomført samtale med beboere eller ikke. Hvis dere har gjennomført samtalen må dere opplyse om:

- Hvem gjennomførte samtalen og hvorfor?
- Hvilken informasjon om rettigheter og hjelpetilbud ble gitt under samtalen?
- Ønsker søkeren bistand til å kontakte helse, politi, og lignende?
- Trenger søkeren tilrettelagt botilbud, bosetting eller asylintervju?

Du trenger ikke samtykke fra beboeren for å gi informasjon til UDI, men beboeren må ha blitt informert om at informasjonen kan bli videreformidlet til saksbehandlere i UDI for å kunne tilrettelegge botilbud, oppfølging i mottakssystemet og asylprosedyre.

3.6 Vurder tilrettelagt botilbud i samråd med UDI

Vurder i samråd med UDIs regionkontor om det er behov for tilrettelegging som for eksempel enerom, enebad og toalett eller skjermet bolig på nåværende asylmottak, eller om det er behov for flytting til et annet asylmottak for å være nær helsetjenester og/eller skeive nettverk i større byer.

3.7 Varsle politiet

Du har en lovpålagt **plikt** til å forsøke å avverge alvorlige straffbare handlinger eller følger av dem¹, som for eksempel mishandling i nære relasjoner eller voldtekt. Plikten er personlig, det er ikke opp til arbeidsgiver eller andre kollegaer å vurdere om du skal gi opplysninger til politiet. Avvergingsplikten går foran taushetsplikten. Se [punkt 5.4.5 i rutinebeskrivelse for generelle krav til drift av asylmottak](#) og [Avvergingsplikten](#) for mer informasjon.

3.8 Gi beboeren hjelp til å politianmelde

Du skal gi en beboer som har blitt eller risikerer å bli utsatt for kriminelle handlinger på eller utenfor asylmottaket, bistand til å anmelde forholdet. Politiet.no, døgnåpent sentralbord: 02800, nødnummer: 112

3.9 Opplysningsplikt til barnevernet

Etter [barnevernsloven § 13-2](#) plikter du å varsle barneverntjenesten hvis et barn blir utsatt for omsorgssvikt. Plikten er personlig, det er ikke opp til arbeidsgiver eller andre kollegaer å vurdere om du skal gi opplysningene til politiet. Varslingsplikten går foran taushetsplikten. Se [punkt 5.4.4 i rutinebeskrivelse for generelle krav til drift av asylmottak \(udi.no\)](#).

3.10 Trygghet og sikkerhet på asylmottaket

Asylmottaket skal vurdere om det er aktuelt å iverksette andre tiltak for å ivareta sikkerheten til beboerne i tråd med [Generelle krav til drift av asylmottak](#).

¹ [straffeloven § 196](#)